

slovně upravuje *numerus clausus* jen ve vztahu k absolutním majetkovým právům (§ 977), avšak tento princip platí pro všechna absolutní práva obecně.

b) *Zásadní kogentnost* úpravy absolutních práv. Ze stejných důvodů, jaké byly uvedeny pro *numerus clausus*, je úprava absolutních práv zásadně kogentní. Mají-li třetí osoby tato práva respektovat, musí mít možnost seznámit se s jejich obsahem; tento požadavek bude naplněn zejména tehdy, je-li obsah absolutních práv (popř. alespoň jejich základní rámec) vymezen přímo zákonem.

c) *Požadavek publicity* absolutních práv. Má-li být konkrétní obsah absolutního práva odlišný od jeho zákonného vymezení, předpokládá princip právní jistoty, že takový změněný obsah bude pro třetí osoby poznatelný, tedy že bude zveřejněn (publikován). I přes tuto publicitu je třeba mít na vědomí, že dochází k zatížení právní jistoty (bezpečnosti právního styku). Jsou-li totiž určité skutečnosti nebo práva, jež mají působit vůči třetím osobám, publikovány (např. zápisem do veřejného seznamu), vzniká tím pro třetí osoby potřeba seznamovat se s těmito zveřejněnými skutečnostmi (právy). Čím více skutečností se bude zveřejňovat, tím více budou muset účastníci právního styku nahlížet do příslušných seznamů, což může vést až k praktické neproveditelnosti této myšlenky. Je tedy vidět, že tato praktická potřeba spíše svědčí tomu, aby se počet publikovaných skutečností a práv působících vůči třetím osobám udržoval v omezeném počtu.⁷⁵

d) *Výklad obligačních právních jednání*. Relativní účinky obligačních ujednání se projeví i při pravidlech pro výklad obligačních právních jednání. Jelikož zavazují jen je, má být rozhodující zásadně jen skutečná vůle stran, a nikoli význam, jaký se jeví být třetím osobám.⁷⁶

e) Ani *argumentace vymezením věci v § 489 neospravedlňuje závěr o absolutní ochraně obligací*. Je sice pravda, že i pohledávka je věcí ve smyslu § 489, a je tudíž ve vlastnictví věřitele. V žádném případě to však neznamená, že by se na všechny věci ve smyslu tohoto ustanovení měla aplikovat všechna ustanovení o věcných právech. Jak bylo uvedeno výše, pro pohledávky dokonce platí výslovně zakotvená zdrženlivost zákonodávce v § 979 jakožto úvodním ustanovení hlavy II části třetí:

„Ustanovení této hlavy se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného.“

Ustanovení o věcných právech, tedy i o jejich ochraně atd., lze na pohledávky použít jen tehdy, nebrání-li tomu jejich relativní povaha.⁷⁷ Široké vymezení věci v § 489 tedy rozhodně není argumentem, který by se mohl prosadit proti povaze obligačních práv jako práv relativních.

3. Ochrana (prosté) detence?

Bylo uvedeno, že § 1044 nelze chápat v tom smyslu, že by zakládal právo obligačně oprávněného na ochranu vůči třetím osobám. *Uplatnění práva na ochranu přiznává toto ustanovení nikoli tomu, kdo má právo mít věc u sebe, ale tomu, kdo ji má u sebe.*

Je nepochybné, že slova „mít věc u sebe“ vyjadřují fakt detence věci, tj. výkon faktické moci nad věcí. Z toho však nelze automaticky dovozovat, že toto ustanovení obsahuje obecnou ochranu prosté detence. Ochrana tedy není aktivována na základě pouhého faktu, že někdo má (cizí) věc u sebe; důležité je, zda se tak děje na základě určitého právního titulu (k tomu viz níže).

Podstatná je zde okolnost, která dosud zůstala mimo dostatečnou pozornost literatury, a sice fakt, že *detentor dle § 1044 neuplatňuje své vlastní právo, nýbrž právo vlastníka* (tedy cizí právo).⁷⁸ To je též *zásadní rozdíl od § 126 odst. 2 ObčZ 1964*, který *přiznával obdobné právo, jako má vlastník, přímo obligačně oprávněnému*; obligačně oprávněný byl tedy sám subjektem tohoto práva. *Podle § 1044 je tedy chráněnou osobou* subjekt příslušného práva, tj. *vlastník, nikoli detentor*; ten sice uplatňuje právo vlastním jménem, avšak nikoli svoje právo. Již z tohoto důvodu nemůže uvedené ustanovení upravovat vlastní ochranu detentora; ta může být v daném případě nanejvýš reflexní.

Další argument proti pojetí § 1044 jakožto ochrany prosté detence je *systematické povahy*. Pokud by měl jakýkoli detentor obdobné právo jako vlastník, měl by zároveň *silnější právní pozici než držitel* (např. jeho ochrana by ve srovnání s ochranou držby nebyla časově omezená; srov. § 1008). Protože držba není nic jiného než jen kvalifikovaná detence, byla by úprava držby v zásadě zbytečná. ■

75) Podobně argumentuje i např. Dullinger, když uvádí: „Protože čím více se rozšiřuje ochrana obligačního práva, tím větší bude povinnost péče, která musí být v obchodním styku dodržována, a tím větší bude omezení svobody jednání v hospodářském styku.“ Dullinger, S. Bankhaftung bei Mehrfachzession. ÖBA, 2003, č. 8, s. 601, 607; cit. dle Frössel, A., op. cit. sub 4, s. 934, 945.

76) Tento závěr se však zásadně mění, pokud jde o právní jednání, které působí vůči třetím osobám (např. normativní smlouvy). K tomu viz Melzer, F. in Melzer, F., Těgl, P a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek III. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, komentář k § 556, m. č. 26.

77) Navíc je třeba doplnit, že aplikaci ustanovení o věcných právech na pohledávky bude bránit nejen jejich relativní povaha, nýbrž i - a to snad ještě ve větší míře - jejich povaha věcí nehmotných (např. pro účely vindikace pohledávky).

78) Výjimku tvoří Spáčil, J. in Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník..., op. cit. sub 4, komentář k § 1044, s. 252, m. č. 2.

Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy

JUDr. Miroslav Sedláček, Ph.D., LL.M., Praha*

Rozsudek pro zmeškání (kontumační rozsudek) je de lege lata upraven pouze pro zmeškání žalovaného u prvního jednání, které se ve věci konalo. V různých zemích je tento klasický institut civilního sporného procesu upravován dosti rozdílným způsobem, a také účel, jemuž má sloužit, je chápán odlišně. V tomto směru může být inspirativní a poučná právní úprava zejména vyspělých evropských zemí, přičemž prakticky vždy je založena na procesním zmeškání, resp. nedbalosti.

I. Obecně

Kontumační rozsudek (z lat. *contumacia* = vzdorovitost, zarputilost, nepoddajnost) je významným proce-

* Autor je odborným asistentem na katedře občanského práva Právnické fakulty UK.

Článek je výstupem z programu PROGRES Q03: Soukromé právo a výzvy dneška, řešeným na Právnické fakultě UK.

sním nástrojem k dosažení efektivního a rychlého rozhodování civilních sporů. Je důsledkem neposlušnosti (vzdoru), která může být spojena jak s nedostavením se k jednání soudu, tak i s nesplněním jím uložené povinnosti vyjádřit se k žalobě.¹ Při zvažování jeho užití je nezbytné respektovat nejen zákonem stanovená kritéria, ale také základní procesní práva účastníků řízení ve smyslu § 1 a 3 OSŘ. V řízení, v průběhu kterého jsou obě strany aktivní, se soudem i mezi sebou komunikují, není namístě kontumační rozsudek vydat, a to tím spíše ne v situaci, kdy zmeškání bylo omluveno, byť se tak stalo zjevně nedostatečným způsobem.² Pokud jej soud v těchto případech přesto vydá, zůstává otázkou, zda lze takový postup považovat za slučitelný se základními principy civilního procesu, a zejména pak s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces.

V odborné literatuře se za kontumační rozsudek považuje rozsudek pro zmeškání.³ Ten není založen na zjištění a posouzení skutkového stavu věci, ale opírá se o dlouhodobě osvědčenou skutkovou domněnku, podle které nemá zmeškanější strana na obranu proti vznesenému nároku co uvést.⁴ Důsledkem je, že strana, která zmeškala, je vyloučena z další procesní aktivity a že skutkový stav, jak byl tvrzen protistranou, se považuje za nesporný.

V moderních civilních procesních řádech (např. v Německu nebo v Rakousku, relativně nově i na Slovensku) je kontumační rozsudek propracován o poznání pečlivěji, než je tomu v české právní úpravě. Smyslem těchto zahraničních úprav je především postihnout účel daného rozsudku, tj. nastolit vysoce pravděpodobný závěr, že uplatněné rozhodné skutečnosti strany, kterým druhá neodporovala, jsou pravdivé. Jeho existence v zákoně a hrozba toho, že by jím věc mohla být vyřízena, působí předně jako jeden z faktorů motivujících stranu k tomu, aby v době k tomu určené vyvinula přiměřenou procesní aktivitu a odvrátila tím možnou hrozbu kontumace.⁵ Proto také správně pojatá koncepce kontumačního rozsudku nesměruje k rozhodnutí, které bude v rozporu s hmotněprávním stavem, ale bude s ním v souladu.

II. Zmeškání žalovaného dle české právní úpravy

Rozsudek pro zmeškání je zvláštním druhem civilního rozsudku (vedle rozsudku pro uznání⁶). Do české právní úpravy byl zaveden novelou provedenou zákonem č. 171/1993 Sb. s účinností od 1. 9. 1993, přičemž se pro nás nejednalo o neznámý procesní institut. Zákonodárce v podstatě navázal na úpravu obsaženou v civilním řádu soudním z r. 1895,⁷ i když ten soudu umožňoval rozhodnout rozsudkem pro zmeškání nejen v případě, že se k prvnímu roku (a u okr. soudů, nebylo-li tam užito prvého roku, tak k roku stanovenému hned po žalobě k ústnímu líčení) nedostavil řádně obesaný žalovaný, ale rovněž pro zmeškání žalobce. Blíže se k dobové právní úpravě u nás vyjádřili ve svých dílech především Emil Ott,⁸ Václav Hora,⁹ Alena Winterová¹⁰ nebo Josef Macur.¹¹

Podle současného stavu české právní úpravy se rozsudek pro zmeškání opírá o absenci žalovaného u prvního jednání, které se ve věci konalo.¹² Pokud žalovaný toto jednání zmešká, pak za splnění dalších zákonných předpokladů

„pokládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkající se sporu, za ne-

sporná a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání“ (in concreto).

Smyslem daného rozhodnutí je umožnit soudu vyřešit spor v neprospěch žalovaného, pokud ten svojí procesní pasivitou brání efektivnímu postupu v řízení, aniž by soud byl povinen provádět dokazování a zjišťovat skutkový stav věci. Právní úprava tedy usiluje o to, donutit účastníky aktivně jednat a postupovat v duchu zásady *vigilantibus iura scripta sunt*.¹³ Na druhou stranu, v rozporu s uvedeným, zákon nespojuje žádné následky se zmeškáním žalobce.

Kontumační rozsudek nelze chápat jako trest¹⁴ za to, že strana určitý procesní úkon zmeškala. Jeho negativní povaha se podle A. Winterové¹⁵ projevuje v tom, že soud rozhoduje v nepřítomnosti žalovaného, který se bez omluvy nedostavil (zmeškál), přičemž vychází ze skutkových tvrzení žalobce, který se k soudu dostavil. V řízení tím odpadá dokazování a soud bere za základ svého rozhodnutí pouze tvrzení žalobce. Právní posouzení tvrzených skutečností ovšem zůstává věcí soudu, stejně jako zjišťování těch okolností, které je soud povinen učinit *ex officio*, tedy např. zkoumání procesních podmínek.¹⁶ Soud má rovněž právo kontumačním rozsudkem nerozhodovat (být by pro to byly splněny předpoklady), nebo dokonce žalobu ihned zamítnout; nestalo by se tak však již rozsudkem pro zmeškání, nýbrž řádným kontradiktorním rozsudkem.¹⁷

Společenský cíl civilního procesu, jímž je ochrana soukromých subjektivních práv, by nemohl být slovy J. Macura¹⁸ náležitě plněn, kdyby ochrana nemohla být poskytována v souladu se skutečnými hmotněprávními poměry, což předpokládá pravdivé zjištění skutečností, které leží v základech hmotněprávních vztahů a subjektivních práv. Nicméně zákonodárce zavedením kontumačního rozsudku podstoupil v zájmu urychlení civilního řízení určité riziko spočívající v tom, že soudem vydané rozhodnutí dokonce může být v rozporu s hmot-

1) Winterová, A. Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie, 2001, č. 4, s. 21.

2) Nález ÚS z 23. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3143/15.

3) Např. Winterová, A., Macková, A. a kol. Civilní právo procesní. Část první: nalézací řízení. 9. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2018, s. 351; dále shodně Sedláček, M. Kontumační rozsudek, in Lavický, P., Dobrovolná, E., Valdbans, J. (eds.) Dny práva 2017. Reforma civilního procesu. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017, s. 59.

4) Macur, J. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. Bulletin advokacie, 2002, č. 2, s. 32.

5) Lavický, P. a kol. Moderní civilní proces. I. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 140.

6) Blíže k němu např. Sedláček, M. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. Soudce, 2019, č. 7-8, s. 13.

7) Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní).

8) Ott, E. Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 229 a násl.

9) Hora, V. Československé civilní právo procesní. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 395 a násl.

10) Winterová, A. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. Právní praxe, 1993, č. 10, s. 592 a násl.

11) Macur, J., op. cit. sub 4, s. 28 a násl.

12) Usnesení NS z 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 122/2014.

13) Srov. nález ÚS z 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04.

14) Shodně Jirsa, J. in Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 486; dále Lavický, P. a kol., op. cit. sub 6.

15) Winterová, A., op. cit. sub 10.

16) Tamtéž.

17) Tamtéž.

18) Macur, J., op. cit. sub 4, s. 31.

něprávním stavem, který tu před zahájením řízení mezi stranami sporu existoval.

III. Rozhodovací praxe českých soudů

Konkrétní podmínky rozsudku pro zmeškání se v platné právní úpravě mohou lišit. Jak k tomu svědomitě poznamenává A. Winterová, nelze z tohoto důvodu pojednat o rozsudku pro zmeškání snad obecně, ale je třeba vycházet z pozitivní právní úpravy; starší literaturu, event. i judikaturu je možno vzít na pomoc pouze podpůrně, vždy však s úvahou, zda její závěry jsou v souladu se současným zněním § 153b OSŘ.¹⁹

Soud projednávající danou věc *může* rozsudek pro zmeškání vydat, jsou-li kumulativně splněna kritéria pro jeho užití (viz § 153b odst. 1 OSŘ), kterými jsou:

- žalovanému byla řádně doručena žaloba,²⁰
- žalovaný byl k jednání ve věci řádně a včas předvolán nejméně 10 dnů předem,²¹
- žalovaný byl v předvolání poučen o následku své absence, tj. o vydání rozsudku pro zmeškání,²²
- žalovaný se k prvnímu jednání, které se ve věci konalo, nedostavil,
- žalovaný se z tohoto jednání řádně a včas neomluvil,²³
- žalobce se k jednání dostavil a navrhl vydání rozsudku pro zmeškání,
- žaloba je důvodná,
- vydání rozsudku pro zmeškání je přípustné,
- nejsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání,²⁴
- uvážení soudu.

Zejména rozhodovací praxe Ústavního soudu je ve vztahu k naplnění předpokladů pro vydání kontumačního rozsudku obezřetná.²⁵ Dospěje-li soud k závěru, že jeho vydání není důvodné, nemusí jej užít, i když to žalobce navrhne.²⁶ Zákon totiž ponechává na úvaze soudu, zda rozsudkem pro zmeškání rozhodne či nikoliv (srov. opačně u rozsudku pro uznání dle § 153a odst. 1 OSŘ). Soudy tak mají určitou diskreci, jejímž cílem je mj. zabránit porušení zásady rovnosti účastníků řízení (resp. zachovat rovnost jejich zbraní).²⁷ Jestliže soud návrhu žalobce nevyhoví, nevydává o tom žádné rozhodnutí a s návrhem žalobce na postup podle § 153b odst. 1 OSŘ se nemusí vypořádat ani v odůvodnění svého konečného rozhodnutí.

Jak lze dovodit ze závěrů judikatury,²⁸ soud by měl k vydání rozsudku pro zmeškání přistupovat uvážlivě a volit jeho použití v případech, v nichž je nezájem na straně žalovaného zřejmý, kdy žalovaný je skutečně nečinný nebo se odmítá aktivně podílet na soudním řízení, či úmyslně toto řízení protahuje.²⁹ Žalovaný, jenž se k jednání nedostaví, a předtím reagoval na výzvy soudu, přebíral soudní písemnosti a byl do té doby procesně aktivní, většinou zmešká jednání v důsledku nedopatření nebo nepředvídatelných událostí.³⁰ Proto je třeba vydání kontumačního rozsudku vždy pečlivě vážít a v pochybnostech jej raději nevydat.

Kontumační rozsudek je rozsudkem *deklaratorní povahy*, institutem sporného řízení.³¹ Jen v něm jsou práva i povinnosti stran, jimiž jinak mohou jejich nositelé mimoproceně disponovat, soudem deklarovány.³² Nelze jej proto vydat tam, kde by jím byl založen, měněn nebo rušen právní poměr mezi účastníky (§ 153b odst. 3 OSŘ), tj. nelze jím např. zrušit a vypořádat spoluvlastnictví. Jinak řečeno, kontumační rozsudek nelze vydat s kon-

stitutivními účinky. Nepřípustný je dále ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 OSŘ). Ani tehdy, jsou-li splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání (§ 153a OSŘ), nelze rozsudek pro zmeškání vydat. K tomu může dojít, jestliže žalovaný, jež se k prvnímu jednání, které se ve věci konalo, bez důvodné a včasné omluvy nedostavil, ještě před ním zaslal soudu podání, kterým žalobu uznal, nebo nastala fikce uznání nároku (§ 114b odst. 5 nebo § 114c odst. 6 OSŘ).³³

V zájmu zajištění spravedlivého rozhodnutí je připuštěno zrušení kontumačního rozsudku, pokud žalovaný jednání zmeškal z omluvitelných důvodů³⁴ (§ 153b odst. 4 OSŘ). Zákon žalovanému poskytuje zvláštní prostředek nápravy, návrh na zrušení kontumačního rozsudku; odvolání je zásadně nepřípustné (srov. dva odvolací důvody dle § 205b OSŘ). Účinné uplatnění návrhu na zrušení rozsudku ovšem nepřísluší žalovanému, který svou neúčast při prvním jednání včas omluvil, ale soud jeho omluvu neuznal za důvodnou.³⁵ V takovém případě se žalovaný může bránit pouze podáním odvolání s tvrzením, že rozsudek pro zmeškání byl vydán v rozporu s § 153b odst. 1 OSŘ.

S ohledem na výše uvedené vyvozují, že kontumační rozsudek *nepředstavuje druh sankce v civilním procesu*,³⁶ byt' postihuje nečinného žalovaného. Ten jako by svým zmeškáním soudu sděloval, že skutková tvrzení uvedená v žalobě jsou nesporná (pravdivá). Z teoretického hlediska se jedná o subjektivní procesní odpovědnost s presumovaným zaviněním. Žalovanému je však umožněno, aby se vyvinil, a to tím, že prokáže, že první jednání zmeškal z omluvitelných důvodů.³⁷ Zruší-li soud takto rozsudek pro zmeškání, již nebude možné tímto rozsudkem v dané věci rozhodovat, i kdyby se žalovaný po tomto zrušení bez omluvy k následně nařízenému jednání nedostavil.

IV. Kontumační rozsudek v německé procesní úpravě

V německém civilním řádu soudním (ZPO³⁸) je kontumační rozsudek (*Versäumnisurteil*) upraven mnohem obšírněji, než je tomu v české právní úpravě (srov. § 330 až 347 ZPO). Smysl tohoto zvláštního druhu rozsudku spočívá v tom, že sama *pobružka negativního (kontu-*

19) Winterová, A., op. cit. sub 10.

20) Usnesení NS ze 17. 10. 2016, sp. zn. 26 Cdo 1772/2016.

21) Srov. usnesení KS v Českých Budějovicích z 5. 3. 2015, sp. zn. 8 Co 576/2015.

22) Např. usnesení KS v Ostravě z 8. 12. 2011, sp. zn. 71 Co 236/2011.

23) Usnesení NS z 16. 7. 2015, sp. zn. 28 Cdo 715/2015.

24) Srov. nález ÚS z 12. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 3263/13.

25) Např. nález ÚS z 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/2008.

26) Shodně Jirsa, J. in Jirsa, J. a kol., op. cit. sub 14, s. 490.

27) Nález ÚS z 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10.

28) Např. nález ÚS z 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04.

29) Blíže Sedláček, M. Pojetí účastnictví v nalézacím a vykonávacím (exekučním) řízení, in Dvořák, J. a kol. Soukromé právo 21. století. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 414.

30) Jirsa, J. in Jirsa, J. a kol., op. cit. sub 14, s. 491.

31) V nesporném řízení není vydání kontumačního rozsudku přípustné.

32) Winterová, A., op. cit. sub 10, s. 593.

33) Drápal, L. in Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád. I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1053.

34) Usnesení NS z 25. 7. 2016, sp. zn. 32 Cdo 120/2014.

35) Shodně Drápal, L. in Drápal, L., Bureš, J. a kol., op. cit. sub 33, s. 1054.

36) Srov. shodně Števček, M. a kol. Přednášky a texty z (nového) civilního procesu. 1. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 80.

37) Lavický, P., Stavinobová, J. Sankce v civilním právu procesním. Právní fórum, 2008, č. 9, s. 369.

38) Německý civilní řád soudní z r. 1877.

mačního) výsledku řízení nutí jeho účastníky k procesní aktivitě, která se vyžaduje nejenom po žalovaném (stejně jako u nás), ale také po žalobci.³⁹ Pokud kterýkoliv z nich zůstane v řízení nečinný, musí snést nepřiznivě následky svého procesního (ne)chování.

Dle německé úpravy může být kontumační rozsudek vydán jak proti žalobci (*gegen den Kläger*), tak vůči žalovanému (*gegen den Beklagten*), přičemž se rozlišují dvě situace. Zaprvé je kontumační rozsudek přípustný tam, kde žalobce nebo žalovaný zmešká ústní jednání soudu; zadruhé je přípustný tehdy, pokud žalovaný včas soudu neoznámí svůj úmysl bránit se proti žalobě.

V prvním případě je jednání soudu, které je provedeno v nepřítomnosti jedné ze sporných stran, zpravidla ukončeno kontumačním rozsudkem vydaným v neprospěch té strany, která jednání zmeškala (§ 330, § 331 odst. 1 ZPO). A to ať už jím bude žalobce nebo žalovaný. To je významnou odlišností oproti české právní úpravě (srov. § 153b odst. 1 OSŘ).

Dle § 330 ZPO platí, že pokud jednání soudu zmešká žalobce, soud na základě návrhu žalovaného žalobu kontumačním rozsudkem zamítne. Soud při tom nezkoumá důvodnost žalobou uplatněného nároku, ani žalobní odpověď žalovaného.⁴⁰ K vydání kontumačního rozsudku tak soud přistupuje, jestliže žalobce jednání zmešká a žalovaný jeho vydání navrhl. Jak v německé komentářové literatuře shodně uvádí Monika Anders⁴¹ nebo Alfred Göbel,⁴² postup soudu je obligatorní a ten po splnění podmínek zamítavý kontumační rozsudek proti žalobci vydá. Jde o rozsudek meritorní, jenž zakládá překážku *rei iudicatae*. Žalobce tím definitivně ztrácí svou při.

Jestliže se k jednání soudu nedostaví žalovaný, považují se skutková tvrzení žalobce, která soudu ústně předložil, za žalovaným *doznaná*, přičemž je soud učiní základem svého rozhodnutí (§ 331 odst. 1 ZPO). Soud přezkoumává pouze odůvodněnost žaloby, tj. zda ze žalobních tvrzení uplatněné právo vyplývá.⁴³ V kladném případě na návrh žalobce kontumační rozsudek vydá, jinak žalobu po předchozím poučení zamítne. Výjimkou jsou podání vztahující se k příslušnosti soudu dle § 29 odst. 2 a § 38 ZPO. Je tak zřejmé, že se jedná o uplatnění domněnky správnosti, resp. pravdivosti skutkových tvrzení žalobce, nikoliv o uplatnění fikce dispozitivního procesního úkonu žalovaného.

Shrnu-li výše uvedené, základními podmínkami pro užití kontumačního rozsudku dle § 330 a § 331 odst. 1 ZPO jsou, že jedna ze sporných stran se k jednání dostavila a procesně jednala, přičemž druhá se k jednání nedostavila a procesně nejednala. Dále je třeba kumulativního splnění toho, že termín k ústnímu jednání byl soudem řádně stanoven, a strana, která jednání zmeškala, byla k danému jednání řádně a včas předvolána.⁴⁴ Pokud by tomu tak nebylo, vydání rozsudku není přípustné ve smyslu § 335 ZPO⁴⁵ (srov. zákonné předpoklady dle § 153b odst. 1 OSŘ).

Vedle toho je německou úpravou dále upravena hrozba kontumace při nedostatku procesního úkonu.⁴⁶ Kontumační rozsudek bude vydán rovněž v situaci, kdy žalovaný soudu včas neoznámí, že se proti žalobě, která mu byla doručena, hodlá bránit (§ 331 odst. 3 ZPO). Jak k tomu shodně zaznamenává J. Macur, návrh na jeho vydání může žalobce podat již v samotné žalobě (v žalobním spisu).⁴⁷ Takový postup česká právní úprava nezná. Již v rámci přípravy jednání je totiž podle německé úpravy žalovaný povinen soudu sdělit, že se chce proti žalobě aktivně

bránit. Pokud tak neučiní ve lhůtě dvou týdnů ode dne doručení žaloby (§ 276 odst. 1 ZPO), soud rozhodne na návrh žalobce bez ústního jednání kontumačním rozsudkem na základě skutkových tvrzení učiněných žalobcem, která jsou tím žalovaným *doznaná*.⁴⁸ Nejedná se přitom o uplatnění fikce uznání nároku, jak ji známe z naší úpravy při nedostatečném vyjádření se na kvalifikovanou výzvu dle § 114b odst. 5 OSŘ. Německý soud však kontumační rozsudek vydá pouze tehdy, pokud skutková tvrzení v žalobě např. neodporují důkazům, které soud již má k dispozici (předložené listiny, protokoly o zajištění důkazů apod.). Tato koncepce je pak podle mého názoru správná. Kontumační rozsudek totiž ponechává soudu právní posouzení věci, přičemž zakládá pouze možnost vzít skutečnosti tvrzené žalobcem za nesporné (§ 331 odst. 3 ZPO). Naproti tomu se u nás v daném případě konstruuje uznání, což znamená, že je fingováno (presumováno) uznání žaloby, byť by byla na základě tvrzených skutečností nedůvodná.⁴⁹

Proti kontumačnímu rozsudku mají účastníci právo podat tzv. námitky (*Einspruch*; § 338 ZPO). Lhůta pro jejich podání činí dva týdny ode dne doručení rozsudku (§ 339 odst. 1 ZPO). S podáním námitek není spojen devolutivní účinek a bude tak o nich rozhodovat stejný soud, který kontumační rozsudek vydal.⁵⁰ Rozsudek může být napaden pouze částečně,⁵¹ pak je třeba upřesnit, v jakém rozsahu tak bylo učiněno (§ 340 odst. 2 ZPO). Soud je povinen *ex officio* přezkoumat, zda je námitka sama o sobě přípustná a zda byla podána v souladu se zákonnými požadavky, pokud jde o formu a dodržení lhůty (§ 341 odst. 1 ZPO). Jestliže nebudou tyto podmínky splněny, budou soudem námitky zamítnuty jako nepřípustné. V opačném případě soud nařídí k projednání námitek jednání.⁵² Dospěje-li soud k závěru, že námitky jsou důvodné, vrací se věc zpět do fáze před zmeškáním a ke kontumačnímu rozsudku se nepřihlíží.⁵³ V rozsudku soud vysloví, zda kontumační rozsudek ponechává v platnosti (formálně jej potvrzuje), nebo ho zrušuje a v jakém rozsahu (§ 343 odst. 1 ZPO). Proti němu je již přípustné odvolání jako řádný opravný prostředek.

Výše rozepsané situace pro vydání kontumačního rozsudku jsou v německé právní úpravě shodně založeny na procesním zmeškání, resp. nedbalosti procesní strany. Lze je v jejich souhrnu považovat za příkladnější a povaze civilního procesu lépe odpovídající, než je tomu v české

39) Jauernig, O., Hess, B. Zivilprozessrecht. 30. Aufl. München: C. H. Beck, 2011, s. 264.

40) Tamtéž, s. 265.

41) Srov. Anders, M. in Baumbach, A., Lauterbach, W., Hartmann, P., Anders, M., Geble, B. Zivilprozessordnung mit GVG und anderen Nebengesetzen. 78. Aufl. München: C. H. Beck, 2020, s. 1432.

42) Göbel, A. in Prütting, H., Gebrlein, M. Zivilprozessordnung. Kommentar. 11. Aufl. Köln: Wolters Kluwer Deutschland, 2019, s. 1138.

43) Shodně Pohlmann, P. Zivilprozessrecht. 4. Aufl. München: C. H. Beck, 2018, s. 259.

44) Jauernig, O., Hess, B., op. cit. sub 39, s. 266–267.

45) Podrobně Anders, M. in Baumbach, A., Lauterbach, W., Hartmann, P., Anders, M., Geble, B., op. cit. sub 41, s. 1432–1438.

46) Např. Göbel, A. in Prütting, H., Gebrlein, M., op. cit. sub 42, s. 1144.

47) Shodně Macur, J., op. cit. sub 4, s. 33.

48) Paulus, G. Cb. Zivilprozessrecht. Erkenntnisverfahren, Zwangsvollstreckung und Europäisches Zivilprozessrecht. 6. Aufl. Berlin: Springer, 2017, s. 188.

49) Srov. Winterová, A., op. cit. sub 1, s. 21.

50) Jauernig, O., Hess, B., op. cit. sub 39, s. 268.

51) Göbel, A. in Prütting, H., Gebrlein, M., op. cit. sub 42, s. 1160.

52) Tamtéž, s. 1163.

53) Srov. Anders, M. in Baumbach, A., Lauterbach, W., Hartmann, P., Anders, M., Geble, B., op. cit. sub 41, s. 1453.

úpravě, protože se vylučují některé nefunkční vlivy (např. ve své podstatě protiústavní fikce dispozičních procesních úkonů), které by mohly nežádoucím způsobem, v rozporu s objektivní skutečností, ovlivnit uplatnění skutkové domněnky.

V. Východiska slovenské úpravy rozsudku pro zmeškání

Rozsudek pro zmeškání doznal ve slovenské právní úpravě výrazné změny v rámci rekonstrukce civilního sporového poriadku (CSP), a to s účinností od 1. 7. 2016.⁵⁴ Zásadní novotou je, že kontumačně prohrát může rovněž žalobce, když CSP zavedl do té doby neznámý procesní institut – rozsudek pro zmeškání žalobce. Tato konstrukce v podstatě logicky vyplývá z kontradiktorní povahy sporného řízení a procesní aktivity stran. Žádná z nich totiž nemůže očekávat, že spor vyhraje, bude-li pasivní. Aktivní role sporných stran spojená s procesní odpovědností za výsledek sporu (břemeno tvrzení a břemeno důkazní) je dnes všeobecně uznávanou potřebou.⁵⁵ Rozsudek pro zmeškání tak představuje zvláštní druh rozsudku, který je důsledkem pasivity některé ze stran. Stejně jako v podmínkách české úpravy nepřichází jeho vydání v úvahu v nesporných řízeních.

Právní úprava normuje dva druhy kontumačního rozsudku, a to v neprospěch žalovaného (§ 273 až 277 CSP), a v neprospěch žalobce (§ 278 až 281 CSP). Zákon dále rozlišuje dvě alternativy jeho použití, v závislosti na stadiu, ve kterém se řízení nachází. První z nich je rozsudek pro zmeškání, který je vydán ještě předtím, než řízení dospělo do fáze ústního projednávání věci. V tomto případě není rozhodnutí vázáno na návrh žalobce (i když by tomu tak z koncepčního hlediska mělo být).⁵⁶ Druhou alternativou, kdy jej lze vydat, je v rámci ústního jednání.⁵⁷ V této fázi procesu však již soud nemůže bez návrhu kontumačním rozsudkem rozhodovat a jeho vydání je tak vázáno na návrh některé ze stran.

Za prvé může soud i bez nařízení jednání rozhodnout o žalobě [podle § 137 písm. a) CSP] rozsudkem pro zmeškání, kterým žalobě vyhová, pokud se žalovaný ve lhůtě stanovené soudem bez vážného důvodu k žalobě nevyjádří, o následcích nesplnění takto uložené povinnosti byl poučen a usnesení soudu o tom mu bylo doručeno do vlastních rukou (§ 273 CSP). Rozhodnutí soudu ve stadiu před ústním projednáním věci je *fakultativní* („soud může rozhodnout...“) a *není* vázáno na návrh žalobce. Soud má tedy možnost zvážit, zda kontumační rozsudek vydá (bez jednání a bez návrhu žalobce), či zda bude pokračovat v řízení. Soud může rozsudkem pro zmeškání rozhodnout i po předběžném projednání sporu, a to za podmínek upravených v § 172 CSP.⁵⁸ Procesní pasivita žalovaného se v řízení projevuje v tom, že neplní své zákonem stanovené procesní povinnosti,⁵⁹ tj. povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Rozsudek pro zmeškání se nevydává po provedeném dokazování, jeho základem je žalobcem tvrzený skutkový stav. Kontumačně se vyhovuje žalobcem tvrzenému nároku. Zákon výslovně nezdůrazňuje, zda se takto může postupovat, pokud žaloba trpí takovými vadami, pro které by žalobce měl v procesu dokazování problém tvrzené skutečnosti prokázat. Hypotéza normy však umožňuje soudu věc právně posoudit a rozsudek pro zmeškání v této fázi řízení v pochybnostech vydat. Pokud jej soud vydá, musí být i tento rozsudek ve smyslu § 219 CSP veřejně vyhlášen.

Nelze si nevsimnout zdánlivé podobnosti s českou úpravou vydání rozsudku pro uznání při nesplnění povinnosti žalovaného vyjádřit se ke kvalifikované výzvě (srov. § 114b odst. 5 OSŘ ve spojení s § 153a odst. 3 OSŘ). Slovenskou úpravu však lze vnímat jako případněji, neboť zatímco zákonodárce u nás finguje (presumuje) uznání uplatněného nároku žalovaným, jde o typickou kontumaci (zmeškání). Souhlasím proto s A. Winterovou, že pokud by v případě § 114b OSŘ byla zvolena kontumace, nebylo by to pro žalovaného tak tvrdé, protože by kontumační rozsudek ponechával soudu právní posouzení věci a zakládal by pro soud pouze možnost vzít žalobou tvrzené skutečnosti za prokazané (jako dle § 153b odst. 1 OSŘ).⁶⁰ Stejný názor zastává také Marek Števček,⁶¹ podle kterého na rozdíl od rozsudku na základě uznání a vzdání se nároku (§ 282 a násl. CSP) je soud povinen zkontumat, zda žalobcem tvrzený skutkový stav je nesporný, a přihlédnout ke všem skutečnostem, ke kterým soud ze zákona přihlédnout má (např. na prekluzi žalobcová nároku). Pokud by soud dospěl k závěru, že žalobcem uplatněný nárok není nesporný, pak i kdyby byly splněny podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání, soud jej nevydává.

Dále bude soud o žalobě podle § 137 písm. a) CSP na návrh žalobce rozhodovat rozsudkem pro zmeškání, kterým žalobě vyhová (§ 274 CSP), pokud žalovaný zmeškal jednání soudu, byl na ně řádně a včas předvolán, o následku nedostavení se byl poučen, přičemž svoji nepřítomnost včas a vážnými okolnostmi neomluvil. Rozhodování soudu kontumačním rozsudkem je při ústním jednání *obligatorní* („... rozhodne soud...“) a je vázáno na návrh žalobce. Závisí tak na procesní ostražitosti žalobce, aby jeho vydání navrhl. Soud není oprávněn žalobce o této možnosti poučovat, neboť by jej tím na úkor žalovaného nepřiměřeně zvýhodnil, čímž by porušil princip rovnosti zbraní.⁶²

Důsledky kontradiktorního sporného řízení vyžadují procesní aktivitu obou stran. Proto zákonodárce přikročil k zavedení hrozby kontumace rovněž v případě pasivity žalobce⁶³ (srov. opačně § 153b odst. 1 OSŘ). Na návrh žalovaného bude soud o žalobě podle § 137 písm. a) CSP rozhodovat rozsudkem pro zmeškání, kterým žalobu zamítne, pokud se žalobce na jednání soudu nedostaví, byl na jednání řádně a včas předvolán a v předvolání byl o možnosti vydání kontumačního rozsudku v případě nedostavení se poučen, přičemž svoji nepřítomnost včas a řádně neomluvil (§ 278 CSP). Rozhodnu-

54) Do 30. 6. 2016 byl na slovenském území platný a účinný občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Zb.), který byl nahrazen třemi novými kodexy civilního procesu: Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z.), Civilný mimosporový poriadok (zákon č. 161/2015 Z. z.) a Správny súdny poriadok (zákon č. 162/2015 Z. z.).

55) Shodně Sedláček, M. Aktivita procesních stran, in Večeřa, M., Sobek, T., Kokešová, J., Hapla, M. (eds.) Weyrový dny právní teorie 2018. Aktuální problémy právní teorie. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2018, s. 311–312.

56) Števček, M. a kol., op. cit. sub 36, s. 81.

57) Tamtéž.

58) Horváth, E., Andrášiová, A. Civilný sporový poriadok. Komentár. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer SK, 2015, s. 597.

59) Števček, M. in Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S. Bajánková, J. Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1002.

60) Winterová, A., op. cit. sub 1.

61) Števček, M. in Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S. Bajánková, J. Tomašovič, M. a kol., op. cit. sub 59.

62) Tamtéž, s. 1003–1004.

63) Horváth, E., Andrášiová, A., op. cit. sub 58, s. 600.

tí sporu rozsudkem pro zmeškání žalobce je při splnění zákonných předpokladů opět *obligatorní* („... soud rozhodne...“). Z povahy věci bude možné rozsudek pro zmeškání vydat pouze na nařízeném jednání soudu, a pouze k návrhu žalovaného.

Současně je třeba zdůraznit hypotézu § 273 CSP, podle které je možné rozhodnout spor kontumačním rozsudkem jen tehdy, byla-li podána žaloba o splnění povinnosti (která odpovídá subjektivnímu právu žalobce na *dare, facere, omittere, pati*).

Slovenská úprava výslovně upravuje také procesní společenství a v návaznosti na ně možnost vydání kontumačního rozsudku. Pokud je více žalovaných (resp. žalobců) a nejde o samostatné společenství podle § 76 CSP, lze rozsudek pro zmeškání vydat pouze tehdy, pokud podmínky pro jeho vydání splní každý z nich (§ 276, 280 CSP). Je tak třeba v konkrétním případě rozlišovat, o jaké společenství jde.

Proti kontumačnímu rozsudku není v zásadě přípustné odvolání [srov. § 356 písm. b) CSP]. Jeho zrušení⁶⁴ je možné docílit prostřednictvím návrhu *sui generis*.⁶⁵ Pokud žalovaný z omluvitelných důvodů zmeškal lhůtu pro podání vyjádření dle § 273 odst. 1 CSP, může podat návrh na zrušení rozsudku spolu s vyjádřením ve věci samé (§ 277 odst. 1 první věta CSP). Jestliže soud návrhu vyhověl, rozsudek pro zmeškání zruší a opět začne věc projednávat. Stejný procesní postup bude zvolen v případě, že soud na základě návrhu žalovaného vyhodnotí důvod zmeškání jednání jedné ze stran jako omluvitelný, přičemž po zrušení rozsudku nařídí nové jednání (§ 277 odst. 2 CSP).

Pro účinně uplatnění návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání zákon stanovuje prekluzivní lhůtu (15 dnů), která je vázaná na okamžik subjektivního seznámení se s kontumačním rozsudkem; o tom žalovaného soud v rozsudku také poučí.⁶⁶ Ohledně podmínek a postupu soudu při uplatnění návrhu na zrušení kontumačního rozsudku vůči žalobci platí *mutatis mutandis* výše uvedené k § 277 CSP (srov. § 281 CSP). Vážnost okolností, kterými procesní strana omlouvá své zmeškání, je povinen posoudit soud. Shodně s M Števkem⁶⁷ soudím, že to jsou okolnosti takové intenzity a závažnosti, které znemožňují žalovanému vyjádřit se k žalobě, resp. Některé ze stran účastnit se jednání soudu z objektivních důvodů (nemoc, úraz, dopravní nehoda atp.).

VI. Koncepční úvahy nad budoucí úpravou

Současně platná česká právní úprava je charakteristická tím, že rozsudek pro zmeškání je spojen pouze se zmeškáním žalovaného, přičemž se nedotýká ani žalobce, ani jiné procesní situace, než je zmeškání prvního jednání, které se ve věci konalo. Tato konstrukce je tak mnohem užší než v případech shora analyzovaných právních úprav německé či slovenské. Úzké pojetí kontumačního rozsudku co do subjektů, i co do dalších procesních situací, se v soudní praxi ukazuje jako tíživý problém.⁶⁸ Nynější právní úprava je natolik nepovedená, že z ní do budoucna nelze prakticky čerpat.

Ve shodě s Petrem Lavickým⁶⁹ soudím, že by budoucí právní úprava měla předně vycházet z toho, že rozsudek pro zmeškání *není sankcí za zmeškání*, ale že jde o institut, který má strany motivovat k procesní aktivitě. Na tom je koneckonců založena myšlenka sporného řízení, *in concreto* na součinnosti soudu a obou stran. Z toho

ovšem ještě nelze vyvozovat, že by strany byly povinny skutečně v řízení jednat nebo snad byly nuceny k aktivní součinnosti. Nechtějí-li v řízení aktivně vystoupit, nemusí, ale v určitých případech jejich nečinnosti je stíhájí jisté, právem předvídané následky. To již ve svém díle poznamenává V. Hora.⁷⁰ Proto není možné kontumační rozsudek vyhradit pouze pro zmeškání žalovaného, ale je nutné, aby rovnocenně mířil i na žalobce.

Nelze rovněž setrvávat na úpravě, která se týká pouze situace zmeškání prvního jednání, a ignorovat tak možnost kontumace při zmeškání dalších procesních úkonů. V tomto ohledu se lze inspirovat zahraničními právními úpravami, např. německou (§ 331 odst. 3 ZPO), slovenskou (§ 273 CSP) nebo úpravou rakouskou (§ 396 odst. 1 rakouského ZPO⁷¹), ze které vyšli také tvůrci věcného záměru civilního řádu soudního.⁷² Rakouská právní úprava totiž shodně s německou a slovenskou úpravou počítá s možností rozsudku pro zmeškání v případě, kdy žalovaný nepodá včasnou odpověď na žalobu a žalobce jeho vydání navrhne. I zde však platí, že rozsudek nebude možné vydat, jestliže by to odporovalo obsahu spisu. To podle mého názoru správně umožňuje soudu (ne)vzít skutečnosti tvrzené žalobcem za prokázané.

Již jenom z tohoto důvodu lze stejný postup navrhopat i pro situaci, kdy se na kvalifikovanou výzvu řádně a včas nevyjádří žalovaný, přičemž je u nás nepatřičně fingováno (presumováno) uznání nároku a následně vydáván rozsudek pro uznání opírající se o tuto fikci (§ 114b odst. 5 OSŘ ve spojení s § 153a odst. 3 OSŘ). Kontumační rozsudek by ponechával soudu právní posouzení věci a vylučoval by jeho vydání, pokud by žaloba na základě tvrzených skutečností nebyla důvodná. Např. rakouský kontumační rozsudek na žádné obdobné fikci postaven také není. Urychlování řízení lze podle J. Macura⁷³ založit právě na institutu rozsudku pro zmeškání, nikoliv na institutu uznání nároku.

Ani právní úprava přípravného jednání není bez nedostatku (viz § 114c OSŘ). Výrazným deficitem současné úpravy je, že se dokonce finguje uznání nároku v případě, kdy se k přípravnému jednání nedostaví žalovaný (§ 114c odst. 6 OSŘ). Rovněž tak se nekonceptně finguje zpětvzetí žaloby při zmeškání přípravného jednání žalobcem (§ 114c odst. 7 OSŘ). Tento stav je neudržitelný, přece jde o typickou kontumaci (zmeškání). Na druhou stranu by neměla vydání rozsudku pro zmeškání bránit skutečnost, že strana, která přípravné jednání (resp. přípravný rok) zmeškala, předtím učinila ve sporu podání (podala žalobu, resp. žalobní odpověď), neboť by se v tomto případě mělo vyjít z toho, že je třeba nejen písemného projevu strany, ale také její následné účasti u soudu (srov. § 396 odst. 2 rakouského ZPO).⁷⁴ Propracovaná právní úprava by v této souvislosti měla reagovat

64) Uznesenie NS SR z 23. 7. 2009, sp. zn. 6 Obdo 22/2009.

65) Števek, M. a kol., op. cit. sub 56.

66) Števek, M. in Števek, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S. Bajánková, J. Tomašovič, M. a kol., op. cit. sub 59, s. 1006.

67) Tamtéž, s. 1004.

68) Nález ÚS z 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10.

69) Lavický, P. a kol., op. cit. sub 5, s. 146.

70) Hora, V., op. cit. sub 9, s. 38.

71) Rakouský civilní řád soudní z r. 1895.

72) K vytvoření věcného záměru civilního řádu soudního, který by měl nahradit současně nedostatečnou právní úpravu obsaženou v OSŘ byla Ministerstvem spravedlnosti vytvořena pracovní skupina pod vedením doc. JUDr. Petra Lavického, Ph.D., Brno, Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

73) Macur, J., op. cit. sub 4, s. 35.

i na případ, kdy se strana již přípravného jednání ústně účastnila, byla procesně aktivní (tzv. *Streiteinlassung*), avšak následně nařízené jednání zmeškala. Budu-li vycházet z podstaty kontumačního rozsudku, pak by úpravě koncepčně neodpovídalo, pokud by v neprospěch strany, která již vstoupila do sporu ústními vyjádřeními (při přípravném jednání), bylo možno kontumačně rozhodovat (§ 399 rakouského ZPO).

Konečně má-li být respektován *motivační prvek kontumačního rozsudku*, musí být dán straně, vůči které rozsudek směřuje, příležitost se proti němu účinně bránit.⁷⁵ V tomto ohledu se lze přiklonit k právním úpravám, které s výjimkami nepřipouštějí odvolání, ale které upravují zvláštní prostředek nápravy. Tím může být návrh na zrušení kontumačního rozsudku, jakkoliv nazvaný, který je znám jak z české právní úpravy (§ 153b odst. 4 OSŘ), tak úpravy slovenské (§ 277, 281 CSP). Lze si představit také inspiraci v německých námitkách (§ 338 ZPO) se specifickým procesním postupem jejich projednání, připomínající nápravný instrument žalovaného proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu v naší úpravě (srov. § 175 OSŘ).

VII. Závěr

Kontumační rozsudek představuje součást každé vyspělé právní úpravy civilního procesu. Jde o klasický procesní právní institut, který brání pasivitě stran (od-

dalování nebo maření soudního rozhodnutí), a tedy zneužívání práva na soudní ochranu. V co největší míře má motivovat strany k tomu, aby ve vlastním zájmu v řízení postupovaly aktivně. Proto není možné kontumační rozsudek považovat za druh sankce za to, že strana určitý procesní úkon zmeškala. To ostatně dostatečně jasně vyplývá již z Ottova⁷⁶ vysvětlení. Takové pojetí by ani neodpovídalo celkovému charakteru civilního sporného řízení.

Jisté je, že jsou to především soudy, které mohou v otázce jeho přípustnosti zaujmout buďto rigidnější, nebo naopak benevolentnější přístup.⁷⁷ Je dobře, že zákon tento prostor soudní praxi ponechává, avšak odpovídající legislativní úprava je v tomto směru nezbytná a bude třeba na ní zapracovat.

S ohledem na výše uvedené uzavírám, že kontumační rozsudek by měl za určitých okolností usnadnit roli soudu v civilním řízení a toto řízení zefektivnit. Zmeškání však nenastává v řízení příliš často, a proto nelze jeho význam přeceňovat, avšak ani podceňovat. Bylo by také smutným jevem, kdyby se kontumační rozsudek stal běžnou, každodenní záležitostí rozhodovací činnosti civilních soudů. ■

74) Lavický, P. a kol., op. cit. sub 5, s. 147.

75) Lavický, P., Stavinohová, J., op. cit. sub 37.

76) Ott, E., op. cit. sub 8, s. 231.

77) Srov. Winterová, A., op. cit. sub 10.

DISKUSE

Mohou zákony reagující na pandemii nemoci COVID-19 zasáhnout do soukromoprávních vztahů?

JUDr. Jakub Sivák, Ph.D.*

I. Úvod

Takřka celý svět je zachvácen pandemií nemoci COVID-19, kterou způsobují nové koronaviry. Česká republika, stejně jako i další státy, přijala ve snaze omezit šíření nové nemoci celou řadu restriktivních opatření, která mají značné dopady na občanské svobody i ekonomické výsledky živnostníků a podnikatelů. Cedule „ZAVŘENO“ visící snad na všech obchodech vyjma potravin, lékáren, prodejen s drogistickým zbožím apod. jsou předpovědí nejen značného ušlého zisku jednotlivých podnikatelů, ale rovněž i značných reálných škod v podobě nevyužitých nájmů apod. Povinnost hradit nájemné, úvěrové splátky a další pohledávky totiž zůstává (zůstává) nezměněna a mnozí tak znervózněli, když na příjmové stránce ekonomické rozvahy došlo k úbytku, avšak výdajová část zůstala beze změny.

Vláda České republiky za účelem zmírnění možných ekonomických dopadů na živnostníky, podnikatele, ale i soukromé osoby, přišla s návrhy několika zákonů, které mají osobám ekonomicky postiženým koronavirovou pandemií pomoci zvládnout vzniklou situaci.

Konkrétně jde o návrh zákona o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19, který se vztahuje na úvěry, odložené platby, zápůjčky a jiné finanční služby sjednané před 26. 3. 2020. Vláda navrhuje odložit povinnost plnit na vzniklé dluhy, a to o délku ochranné doby (do 31. 10. 2020 nebo do 31. 7. 2020 podle volby osoby, která čerpala finanční prostředky). O stejnou ochrannou dobu se odkládá i doba trvání dluhu. Po celou dobu tzv. ochranného období pak věřitelům náleží v případě spotřebitelů úrok ve výši reposazby vyhlášené Českou národní bankou zvýšené o 8 procentních bodů a v případě podnikatelů sjednaný úrok. O využití tohoto práva musí dlužník věřitele písemně nebo jiným způsobem určeným věřitelem **informovat**.¹

Dále jde o návrh zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS-CoV-2 na nájemce prostor sloužících k uspokojování bytové potřeby, na příjemce úvěru poskytnutého Státním fondem rozvoje bydlení a v souvislosti s poskytováním plnění spojených s užíváním bytů a nebytových prostorů v domě s byty. Tím se zapovídá právo pronajímatele po ochrannou dobu (do 31. 5. 2021) vypovědět nájemní smlouvu z důvodu dluhu na nájemném, pokud dluh vznikl v rozhodné době (od 12. 3. do 30. 9. 2020) a v důsledku opatření ČR reagujících na pandemii koronaviru. Pronajímatel může poté, co pominuly mimořádné okolnosti,

* Autor je...

1) Návrh zákona o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19.

